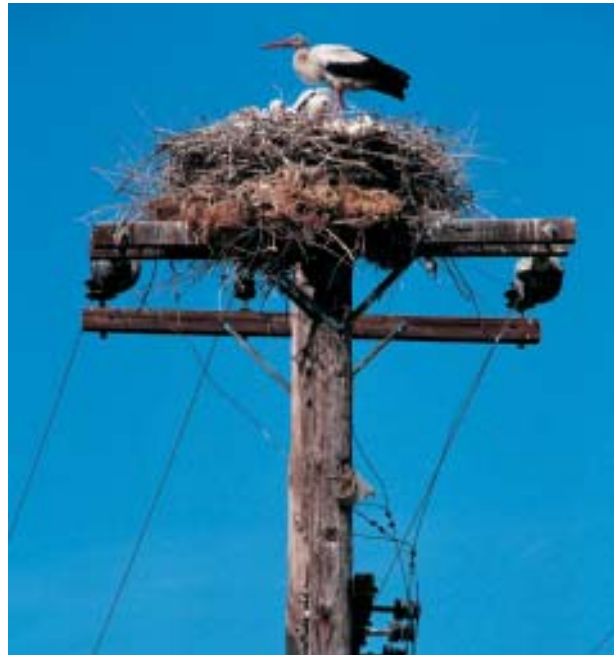

Den rika naturen hos våra grannar

Stora barrskogar med en och annan björk och asp. Så ser landskapet oftast ut i både Estland och det ryska Karelen. En femtedel av landytan består av kärr och myrar och det finns tiotusentals sjöar och andra vattendrag. Endast en mindre del är uppodlat, och jordbruket har inte moderniserats. Här finns mängder av djur som vi i Sverige har förlorat på grund av att vi har dikat ut våtmarker för jord- och skogsbruk.

Karelen gränsar mot Arktis i norr och Finska viken i söder. Den ryska delen är ungefär lika stor som Småland och har knappt 1,4 miljoner invånare. Estland är en av våra närmaste grannar i öst.

Den vita storken dras till åkermarker och häckar gärna på elstolpar eller hustak där den har bra uppsikt över närområdet.

Europas största sjöar

I södra Karelen ligger Europas två största sjöar: Ladoga och Onega. De är förbundna med varandra genom floden Svir. När den senaste inlandsisen drog sig tillbaka för drygt 10 000 år sedan hade Ladoga och Onega kontakt med Östersjön. Men landhöjningen har gjort att sjöarna numera är isolerade. I Ladoga finns idag drygt 5 000 sälar som inte kan ta sig ut till havet. Ladogasälen är en underart till vikarsälen, som är vanlig i norra Östersjön. Ladogasälen är världens minsta sälarart och blir endast någon meter lång. Kutarna föds i skydd av isvallar och snögrottor för att undvika rovdjur och de värsta snöstormarna.

Gässen vid Olonets

I månadsskiftet april-maj fylls himlen av gås-flockar som kommer in för landning intill staden Olonets. Det är främst vitkindade gäss och sädgäss som stannar till för att äta sig feta. Här på de frodiga ängarna vid Ladogas östra kant kan man se flera hundratusen gäss som är på väg norrut till häckningsområdena på den ryska tundran. Gässen har huvudsakligen övervintrat vid västeuropas kuster och passerar Estland och Karelen två gånger per år på väg till och från häckningsplat-

Sädgässen följer Östersjöns östra kant upp mot häckningsplatser vid Ishavet.

Foto: WWF/Klein & Hubert

serna. Efter några veckors vila vid Olonets drar fåglarna vidare norrut till häckningsplatserna vid Ishavet. Vid Ishavet är det fortfarande kallt, vintrigt och inget grönt har kommit. Gässen måste leva på sitt hull men då äggen kläckts spirar tundran och det finns mat för både vuxna och gässlingar.

Riktig urskog

Intill Ladogas sydöstra strand ligger Nizjnesvirskij nationalpark som bildades 1980. Det ryska namnet betyder, byn vid floden Svir. Parken ligger precis söder om Karelen och består av en mosaik av barrskog och myrmarker. Det som slår en när man går i Nizjnesvirskij är den otroligt stora mängden av döda träd som ligger över allt. I det moderna skogsbruket i Skandinavien hinner träden sällan bli så pass gamla att de självdör. Den döda veden gynnar en mängd olika svampar och insekter som är vanliga här men mycket ovanliga hos oss. Skogarna innehåller även massor med skogshöns som tjäder, orre och järpe. Det är också ganska vanligt med björn, lodjur och bäver.

På våren hörs lappugglans hoande, och i de döda trädtopparna intill bäverdammen trummar vitryggiga hackspettar.

Döda träd som står och ligger ner är viktiga för djurlivet. I den halvruddna veden söker insekter skydd. Foto: WWF Canon/Edward Parker

Våtmarker bevaras

De gamla kulturmarkerna och den rika tillgången på våtmarker i Estland gynnar två arter som i stort sett försvunnit från den svenska faunan. Den vita storken dras till åkermarker och häckar gärna på elstolpar eller hustak där den har bra uppsikt över närområdet. Den svarta storken är däremot mycket skygg och häckar helst i närheten av sumpskog. Idag finns det flera hundra par av både svart och vit stork i Estland.

Majnycklar och andra orkidéer trivs på de betade strandängarna Foto: WWF Canon/Hartmut Jungius

Färgrika orkidéer

I Väinameri i västra Estland finns det många olika arter av orkidéer, mer än 30 arter. Anledningen till att de trivs i det här området är den kalkrika marken och att ängar brukas av människan.

En av de mest sällsynta orkidéerna i Östersjöregionen är Baltnycklar som trivs på strandängar och strandbankar. Öarna Dagö (Hiiumaa) och Ösel (Saaremaa) har alvarmarker som liknar dem som finns på Gotland och Öland.

Varg, björn och lodjur

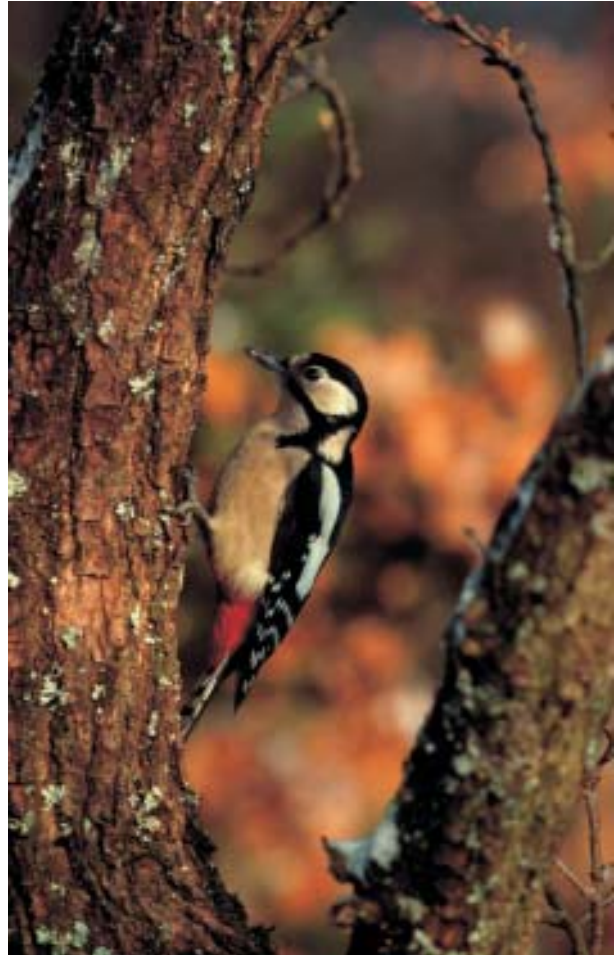
I jämförelse med Sverige finns det mycket fler rovdjur i Estland. Troligen finns det 500 vargar, minst 600 björnar och bortåt 700 lodjur. Dessutom finns det flera hundra par av kungsörn, havsörn och mindre skrikörn. Trots denna mängd av rovdjur är debatten i Estland inte alls så infekterad som i Sverige. Attityden bland lokalbefolkningen är att bara inte vargarna blir fler är det OK.

Strandängar räddas

När Sovjetunionen föll i slutet av 1980-talet kollapsade jordbruket i Estland. Ryssland slutade att köpa jordbruksprodukter från de estniska bönderna och många jordbruk lades ned. När den betande boskapen försvann, började vidsträckta kustnära jordbruksmarker att växa igen. I det här gamla kulturlandskapet hotades därför många vilda djur- och växtarter.

För att rädda strandängarna från att växa igen med buskar, tog Världsnaturfonden kring 1995 initiativ till att återinföra köttboskap i den här delen av Estland. Dessutom fick lokalbefolkningen tillgång till moderna röjningsredskap för att ta bort snår och ris som vuxit upp. Efter drygt tio år har nu flera tidigare hotade fågelarter att öka i antal. De vackra öppna landskapen drar även till sig turister, vilket i sin tur gynnar den lokala ekonomin och hantverksindustrin.

”De betande naturvårdarna”, med andra ord boskapen, gör stor nytta inte bara för naturen utan även för människorna.

I den döda veden hämtar hackspettar mat och finner en bostad. Foto WWF/Rob Webster

Den kräsna kärrsnäppan

Under istiden trycktes marken ned av den tjocka ismassan. När glaciärerna drog sig tillbaka för mer än 10 000 år sedan, höjde sig marken igen och det gör den fortfarande. I Estland höjs kustområdena med hela 30 cm per sekel. Det innebär att det som för några hundra år sedan var en grund havsvik, idag kan vara en fantastisk frodig strandäng. Det skapas hela tiden nya landområden, och på så sätt får Estland varje år lite mer landyta.

Den sydliga kärrsnäppan är mycket kräsen när det gäller att välja häckningsplats. Den behöver mycket kort gräs i närheten av vatten där den kan hitta mat. I Matsaluviken i västra Estland häckar en stor del av Östersjöns hotade kärrsnäppor, eftersom strandängarna betas av boskap.

En annan vadare som gynnas av betet är brus-hanen.

Arbetsuppgifter

1. Biologisk mångfald är ett mått på hur många olika arter som finns på en viss plats. Ta en fågelbok eller flora. Hur många procent av alla arter tror du finns i skogen närmast er skola? Är den biologiska mångfalden hög?
2. Strandäng? I texten ovan nämner författaren att strandängar är viktiga. Hur ser en strandäng ut? Vilka växter och djur trivs på strandängen?
3. Genom Karelen gick fronten under andra världskriget. Läs faktabladet St. Petersburg med omnejd och skriv 10 "Vet du att meningar" om Karelens natur och människor.
4. Faktabladet innehåller 5 bilder. Vilken fattas? Rita den du tycker fattas. Skriv också en bildtext.